

ט"ו בשבט ומלחמת עזה

הרב נתנאל אריה

תחיית המתים הלאומית

הגלות הרי היא כבית קברות לאומי. יצירתנו הרוחנית מעולם לא פסקה, ובאופן פלאי המשכנו לפתח את נכסי התרבות שלנו, שעזרו לשמור על קיומנו הלאומי אפילו במציאות של ניתוק מבית חינו, אך היה זה קיום מינימלי. חסרנו את מרחבי החיים, הדרם ושלמותם. היינו כמין עצמות יבשות, מפוזרות, וחסרות לחלוחית טבעית של חיים. כך ממש מתאר זאת הנביא יחזקאל (פרק לז) בחזונו: "העצמות היבשות שמעו דבר ה'... מארבע רוחות באי הרוח ופחי בקרוגים האלה ויחיו... הנה אני פתח את קברותיכם והעליתי אתכם מקברותיכם עמי והבאתי אתכם אל אדמת ישראל". לפני כשלוש מאות שנה התבטא הגאון מווילנא ואמר, שאנו כבר לא רק עצמות יבשות, אלא הרבה פחות מכך, רקב של עצמות יבשות, עד אשר נתנער מעפר הגלות ונשוב אל ארצנו, בתהליך שיהיה כעין תחיית המתים מבחינה לאומית.¹

דיונים באשר לאופי הגאולה והחזרה מן הגלות תפסו מקום מרכזי אצל חכמינו זכרונם לברכה. התלמוד במסכת סנהדרין (צז, ב) מתאר וויכוח שהתרחש לפני כאלפיים שנה בין רבי אליעזר לבין רבי יהושע, באשר לשאלה האם התחלת תהליך הגאולה תלויה בכך שעם ישראל יעשה תשובה, או שהגאולה תתחיל גם אם לא נעשה תשובה. ויכוח זה הוכרע כדעתו של רבי יהושע, שסבר כי הגאולה תתחיל גם אם לא נהיה ראויים.²

הסוגיה התלמודית הסתיימה בהוכחה ניצחת של רבי יהושע, וחתמה במילים: "ושתק רבי אליעזר",³ אלא שמיד בסמוך פתח התלמוד במשפט חדש, שנקשר משום מה באמצעות ו"ו החיבור לעניין הקודם: "ואמר רבי אבא: אין לך קץ מגולה מזה שנאמר: ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשא לעמי ישראל כי קרבו לבוא", ופירש רש"י: "כשתתן ארץ ישראל פריה בעין יפה אז יקרב הקץ, ואין לך קץ מגולה יותר". דהיינו כאשר נראה כי ארץ ישראל פורחת ומניבה פירותה לבניה, נדע באופן ברור כי הגיעה השעה.

הרב צבי יהודה קוק זצ"ל היה מעיר על משמעות ו"ו החיבור הזו, ומסביר כי דברי רבי אבא הם המשך ישיר לדברי רבי יהושע. אם נשאל את רבי אליעזר מתי זמן הגאולה, הוא יענה שהאינדיקציה היא רוחנית ותלויה בנו. כאשר נראה שינוי רוחני משמעותי, נוכל להבין כי הגאולה בפתח. אולם כיוון שהתלמוד הכריע כדעת רבי יהושע, ומהלך הגאולה יתחיל גם אם לא נהיה ראויים, כיצד נדע אל נכון שהעניין מתחיל? לשאלה זו התייחס רבי אבא, וענה שהאינדיקציה תהיה המציאות הפיזית. כאשר נצא אל הטבע, ונראה שמטעי עצי הפרי נושאים פירות טובים, ושהארץ שבה להיעתר לבניה, נדע כי החיבור הפנימי שבין עם ישראל לארצו מתעורר, וזהו סימן מובהק לגאולת עם ישראל שבפתח.⁴

ארץ ישראל שומרת אמונים

יש בדברי חכמינו ז"ל פרשנות מרתקת לפרוגנוזה של המקרא באשר לימי הגלות והתחיה. בפרשת בחוקותי מתוארת הגלות כמצב נורא של פיזור ורדיפה, בו ארץ ישראל תהיה שוממה וחרבה: "והשמתני אני את הארץ ושממו עליה איביכם הישבים בה: ואתכם אגזרה בגוים והריקתי את אחריתכם ואתם חרב וקריאתם ארצכם שממה ועריכם יהיו חרבה" (ויקרא כו, לב-לג). הרמב"ן בפירושו לתורה הביא את הקריאה הנפלאה של חכמינו זכרונם לברכה, שהעירו כי קללה זו גונזת בחובה בשורה והבטחה גדולה לישראל, שאויבינו לא יצליחו ליישב את ארצנו:

מה שאמר בכאן "ושממו עליה אויביכם", היא בשורה טובה, שאין ארצנו מקבלת את אויבינו, וגם זו ראייה גדולה והבטחה לנו. כי לא תמצא בכל הישוב ארץ אשר היא טובה ורחבה, ואשר היתה נושבת מעולם, והיא חרבה כמוה. כי מאז יצאנו ממנה לא קבלה אומה ולשון, וכולם משתדלים להושיבה, ואין לאל ידם.

ניתן להבין את הבטחה במישור הפרקטי, דהיינו שיהיה לנו לאן לחזור, שהרי מה היינו עושים לו היינו מבקשים לשוב לאחר אלפיים שנות גלות למדינה מיושבת? זו אכן בשורה טובה, אולם רבינו בחיי בן אשר, בפירושו לתורה שם, מוסיף

¹ ליקוטי "ספרא דצינעווא": "שהיציאה לחו"ל הוא הקבר ורימה מסובבת עלינו... עד שנרקבו העצמות ולא נשאר אלא תרוד רב מאתנו, ונעשה עפר, שחה לעפר נפשנו. ואנו מקוין עתה לתחית המתים, התנערי מעפר קומי, ויערה רוח ממרום עלינו".

² כיוצא בזה כתב רבי חיים בן עטר בפירושו לספר ויקרא כה, כח: "קץ הגלות ישנו, אפילו יהיו ישראל רשעים גמורים, חס ושלום".

³ בתלמוד ירושלמי תענית פ"ב ה"א הסיימת חריפה אף יותר: "איסתלק ר' ליעזר".

⁴ ראו גנתיבות ישראל, ח"א, "המדינה כהתקיימות חזון הגאולה", ירושלים תשל"ט, עמ' קצו. הרב חזר על כך בשיחות רבות.

תוכן עמוק יותר: "וכל האומות ישתדלו לבנותה ואין להם כוח, ויש בזה סימן גדול לישראל, שמיום שחרבה לא קבלה אומה ולשון, ולא תקבל, עד שישבו אפרוחיה לתוכה". זהו הסבר נפלא שאינו מתייחס רק לעולם הריאלי, אלא חושף קשר אינטימי מופלא בין העם לארצו. ארץ ישראל כרעיה השומרת אמונים לאהובה, ואינה נותנת דודיה לזר, וכאם המחכה לבניה, ושופעת חלב כשאלו מגיעים אליה. זהו תיאור מרגש, החורג הרבה מעבר לגבולות הריאליה.

הרמב"ן עלה בפועל ארצה בשנת ה'כ"ז (1267), ראה במו עיניו את שממונה, ותיאר זאת במכתב ששלח לבני משפחתו:

ומה אגיד לכם בעניין הארץ, כי רבה העזובה, וגדל השיממון, וכללו של דבר, כל המקודש מחברו חרב יותר מחברו. ירושלים יותר חרבה מן הכול, וארץ יהודה יותר מן הגליל... ואין ישראל בתוכה... רק שני אחים צבעים קונים הצביעה מן המושל, ואליהם ייאספו עד מניין מתפללים בביתם בשבתות. והנה זירזנו אותם, ומצאנו בית חרב בנוי בעמודי שיש וכיפה יפה, ולקחנו אותו לבית הכנסת, כי העיר הפקר, וכל הרוצה לזכות בחרבות זוכה, והתנדבנו לתיקון הבית... כי רבים באים לירושלים תדיר, אנשים ונשים, מדמשק וצובה וכל גלילות הארץ, לראות בית המקדש ולבכות עליו, ומי שזכנו לראות ירושלים בחורבנה, הוא יזכנו לראות בבניינה.⁵

ארץ ישראל מתוארת כעזובה ושוממה, ואפילו ירושלים הקדושה דלה בחיים יהודיים. כזה היה מצבה של ארץ ישראל במשך ימי הגלות. החזון הקשה של התורה התגשם בנו במלואו, וכמין קללה רבצה על ארץ קדשנו.

מסע ההשמצה של מארק טווין בארץ הקודש

שש מאות שנה מאוחר יותר, תיאר הסופר האמריקאי סמואל קלמנס, הידוע יותר בשמו הספרותי מרק טווין, מציאות דומה להפליא. דבריו התפרסמו בספרו שהוכתר בציניות בשם "מסע התענוגות לארץ הקודש". טווין ליווה משלחת צליינים שביקרה באתרים המקודשים לנצרות, בעיקר בגליל, ביריחו ובירושלים, והיה המום מעליבותה של הארץ ונופיה, שכמו היו תחת כישוף וקללה קדומה:

ארץ שממה שאדמתה עשירה למדי, אלא שכולה עולה שמיר ושית, מרחב דומם ואבל. יש כאן עזובה שאפילו הדמיון אינו יכול להעניק לה תפארת חיים ומעש. הגענו בשלום להר תבור... כל הדרך כולה לא ראינו נפש חיה... בשום מקום כמעט לא היה לא עץ ולא שיח. אפילו הזית והצבר, אותם ידידים נאמנים של אדמת זיבורית, כמעט נטשו את הארץ... ארץ ישראל יושבת בשק ואפר. מרחף עליה כישופה של קללה ששדפה את שדותיה ואסרה את תעצומות כוחה באזיקים. ארץ ישראל שוממה וחשוכת חמדה. ארץ ישראל שוב אינה שייכת לעולם המעשה הזה. קודש היא לשירה ולמסורת, ארץ חלומות... נצרת עזובה... יריחו ארוורה... ירושלים... כפר חלכאים.⁶

פעמים רבות קראתי, בשעשוע מהול בתימהון, את תיאוריו של טווין. לאורך כל הספר בולטת הכתיבה הצינית והלעג המערבי לתרבות של הישמעאלים בני המקום, אבל באופן מיוחד רוויה כתיבתו בציניות ובתימהון ביחס לשממונה ולעליבותה של ארץ ישראל.⁷

מעניין להשוות זאת גם לכתבים אחרים של רמב"ן בהם מתוארת קללתה של ארץ הקודש. בכתבי הרמב"ן מובאים כמה משיריו, וביניהם שיר ארוך הנקרא "תפילה על חורבות ירושלים".⁸ בשיר זה מתוארות התחושות הקשות שאחזו בו כשהגיע ארצה ופגש את ירושלים בשפלותה: "אללי לי ירושלים עיר ואם בישראל, דדיין ירוו בכל עת... היום הזה ראיתי בכ קדושה חזות קשה, מצאתי בתוכך איש יהודי נגש ונענה והוא צָבַע, ובוז ישבע, ואליו יאספו בביתו בין גדולים וקטנים, אם ישלמו מנין ועדה". בהמשך השיר הרמב"ן כביכול שואל את עצמו כיצד זה נותנת ארץ ישראל מעט פירותיה לבני המקום, ומשיב: "דמיתך הורתי ליולדת שמת בנה בחיקה, והחלב בשדיה למכאובים, ותיניק את גורי הכלבים". שמא תאמר כי אלה מחזירים לארץ אהבה בעין טובה, ומתייחסים אליה בחיבה? "ועם כל זה מאסו בכ עוגבים ושממו עליך אויבים". העוגבים - הצליינים שבאו אליה מרחוק לא באמת רוצים בה, והאויבים - הנמצאים בתוכה, שממו עליה. "במרחקים יזכרוך ויתפארו בעיר הקדושה, לאמר לנו נתנה למורשה", אבל בפועל "כאשר יבואו אלייך ומצאו כל מחמדי עין, יברחו כמפני אויב ורודף אין".

קשה שלא להבחין עד כמה קולע תיאורו של הרמב"ן לתיאור הלעגני ברשמי מסעו של טווין, המתאר את גודל שמחתו לעזוב את ארץ ישראל: "הגדרת המסע כמסע התענוגות הגדול לארץ הקודש הייתה מוטעית. ראוי היה הרבה יותר

⁵ כתבי רמב"ן ח"א, הוצאת מוסד"ק, עמ' שסז-שסח

⁶ מרק טווין, מסע התענוגות לארץ הקודש, הוצאת אריאל, ירושלים תשל"ב. ציטוט זה המופיע במקומות רבים, הינו תלקיט מביטויים רבים המופיעים בספר, אך לקוח בעיקרו מעמ' 162-163. ראו עוד שם בעמ' 66, 67, 93, 122, 126, 150, 188.

⁷ ראו לדוגמה השוואת הכנרת לאגם טאהו, בעמ' 81. לסגנון כתיבתו הציני של טווין ראו מיה דואני, טבע הדברים, גיליון 171, ינואר 2010, עמ' 74-84. מעניין הדבר שכדי שלא להיתפס כאנטישמי, הוא פרסם בסוף ספרו מאמר מחמיא הנקרא "בנוגע ליהודים".

⁸ כתבי רמב"ן ח"א, עמ' תכד-תלב

לפרסמו כמסע ההלוויה הגדול לארץ הקודש... ירדנו מהסוסים... ראינו את האוניה עוגנת בים... מסע עולי הרגל הארוך בא אל סופו, ומשום מה רווח לנו... מכל הארצות הנודעות בנופן המכוער, חושבני שזו ראוייה לכתר האליפות"⁹...

מטעי עצי פרי על אדמת קודש יפריחו תקות דור דורים

מדהים לחשוב כי חצי הלעג של טויון נכתבו אך כחמש עשרה שנה לפני הפרחת השממה והקמת המושבות הראשונות, עת החלו להתגשם נבואות הגאולה, וארץ ישראל החלה נותנת פירותיה בעין יפה - ההרים מוריקים, המטעים עמוסי פרי, ושם החקלאות הישראלית יוצא למרחוק.

זוהי אצבע אלוהית המורה באופן ברור כי בא מועד. אין זו רק שמחה טבעית ופשוטה של עם החוזר להתיישב בארצו, אלא מציאות קסומה בה הטבע מדבר אלינו בשפה רוחנית. כך כתב סמוך לאותם ימים הראי"ה קוק זצ"ל, בהיותו רבה של יפו והמושבות: "מטעי עצי פרי על אדמת קודש יפריחו תקות דור דורים"¹⁰. באופן פשוט רוצה לומר שעצי הפרי המניבים פירותיהם בארץ ישראל ששבה לפרוח בעת קיבוץ בניה, הרי זו התחלת התגשמות נבואות הנחמה, ופריחת תקוות הדורות לגאולה השלמה.

אכן אנו זוכים לראות בעינינו את חזון תחיית האומה וארצה, ועינינו המשתאות רואות בהתגשמות הנבואה הקדומה, אלא שחכמינו לא עצרו במבט האופטימי שעולה מן המציאות הפורחת. חכמים, בהמשך ישיר לאותה סוגיה במסכת סנהדרין, פרשו בפנינו את המציאות הסבוכה שתהיה מנת חלקנו בדור התחיה. אם רבי אבא אמר שאין לך קץ מגולה מזה שהארץ פורחת, הרי שרבי אלעזר אמר כנגדו, שאין לך קץ מגולה יותר מאשר מציאות החיים רדופת הצרות, וכן החרו החזיקו אחריו עוד רבים מגדולי חכמי ארץ ישראל התלמודיים:

רבי אלעזר אומר: אף מזה, שנאמר (זכריה ח) "כי לפני הימים ההם שָׁכַר הָאָדָם לֹא נִהְיָה וְשָׁכַר הַבְּהֵמָה אֵינְנָה וְלִיּוֹצֵא וְלֵבָא אֵין שְׁלוֹם מִן הָעָר [וְאֲשֶׁלַח אֶת כָּל הָאָדָם אִישׁ בְּרַעְהוּ]... אף תלמידי חכמים, שכתוב בהם שלום - דכתיב שלום רב לאהבי תורתך - אין שלום מפני צר...

אמר רבי חמא בר חנינא: אין בן דוד בא עד שתכלה מלכות הזלה מישראל, שנאמר (ישעיהו יח) "כי לפני קציר... [וְכָרַת הַזִּלְזִלִים בְּמִזְמֵרוֹת [וְאֵת הַנְּטִישוֹת הַסִּיר הַתַּז] וכתוב אחר כך: "בְּעֵת הַהִיא יוֹבֵל שִׁי לֵה' צְבָאוֹת עִם מְשַׁךְ וּמוֹרֵט"...

אמר זעירי אמר רבי חנינא: אין בן דוד בא עד שיכלו גסי הרוח מישראל, שנאמר (צפניה ג) "כי אז אסיר מקרבך עליזי גִּאֲוֹתָךְ... וכתוב: וְהִשְׁאַרְתִּי בְּקִרְבְּךָ עִם עֲנִי וְדָל וְחָסוּ בְּשֵׁם ה'".

אמר רבי שמלאי משום רבי אלעזר ברבי שמעון: אין בן דוד בא עד שיכלו כל שופטים ושוטרים (הרעים) מישראל שנאמר ישעיהו א) "וְאֲשִׁיבָה יְדֵי עֲלִיךָ וְאֲצַרְפָּה כְּבַר סִיגֶיךָ וְאֲסִירָה כָּל בְּדִילֶיךָ. וְאֲשִׁיבָה שִׁפְטֶיךָ כְּבָרָאשְׁנָה וְיַעֲצִיךָ כְּבַתְּחִלָּה"...

אמר רבי יוחנן: אם ראית דור שצרות רבות באות עליו כנהר - חכה לו, שנאמר (ישעיהו נט) "כי יבוא כְּנֶהַר צָר רֹחַ ה' נִסְסָה בּו', וּסְמוּךְ לוֹ: "וְבָא לְצִיּוֹן גּוֹאֵל". ואמר רבי יוחנן: אין בן דוד בא אלא בדור שכולו זכאי, או כולו חייב. בדור שכולו זכאי - דכתיב: ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ, בדור שכולו חייב - שכתוב (ישעיהו נט) "וְיָרָא כִּי אֵין אִישׁ וַיִּשְׁתַּמֵּם כִּי אֵין מִפְגִּיעַ", וכתוב (ישעיהו מח) "לְמַעַנִי לְמַעַנִי אֶעֱשֶׂה כִּי אֵין יִחַל".

זהו תיאור של מציאות חברתית ורוחנית סבוכה בצד מציאות ארצית משגשגת. בימי הגלות הארוכה אפשר שלומדי התלמוד הרימו גבה בתמיהה, כיצד ניתן להבין את מסריה הסותרים של הסוגיה התלמודית, אולם כיום אנו מבינים היטב כי זהו תיאור אותנטי של המציאות המורכבת אותה אנו חווים.

למען האמת, זוהי אמת חודרת הנובעת באופן ישיר מתפיסתו של רבי יהושע. לשיטת רבי אליעזר שהגאולה תלויה במציאות הרוחנית, הרי שזו תהיה מן הסתם התקדמות לינארית, אך לשיטת רבי יהושע התסבוכת מובנית באופן אימננטי במציאות. חזרתנו ארצה, עוד טרם היותנו במדרגה הראויה, דורשת ממילא סדרת חינוך עמוקה וארוכה, כדי להעמיד את עם ישראל על זהותו היסודית. הגאולה הארצית המתגשמת היא קומת הבסיס לקומות העל, ותוכנן הפנימי מחייב בירורים פנימיים.

חכמי בבל התבטאו באופן חריף אף יותר, עד שאמרו: "ייתי ולא איחמיניה" דהיינו שתבוא הגאולה, אך אנו חוששים להיות בתקופה המקדימה לה מחמת עוצמת הצרות. רק רב יוסף, החכם הסומא, שהיטיב לראות את עומק המציאות אמר: "ייתי, ואזכי דאיתיב בטולא דכופיתא דחמריה". שיבוא, והלוואי שאזכה לשבת בצל פסולתו של אותו דור.¹¹

⁹ טויון שם, עמ' 161-162

¹⁰ הרב קוק, "מגד ירחים", פתגם חודש שבט, תרע"ב

¹¹ וכבר אמר מי שאמר כי האפשרות לשבת בצל גללים, מצביעה על כך שיש שם כמות לא מבוטלת של פסולת... ואעפ"כ אמר רב יוסף כך.

המאבקים הפנימיים על צביונה של הציבוריות הישראלית, הכוחות המושכים לכיוונים מנוגדים מבחינה ערכית ורוחנית, המאבק המתמיד באויב נחוש ועז, המנסה בכל כוחו לזנוב בנו מבחינה מורלית, ולזעזע את יסודות אמונותינו, כל אלו מציבים בפנינו כמין מראה, אשר בעל כורחנו שואלת אותנו תדיר לפשר זהותנו, ולסיבת ישיבתנו כאן בארץ המובטחת.

כימי העץ - ימי עמי

המציאות הסבוכה בה אנו מצויים בעת האחרונה עלולה בהחלט להוביל לבלבול, ויותר מכך גם לחרדה וייאוש. אכן, זוהי מציאות החושפת בפנינו את האמת הערומה של שבריריות הקיום המדיני שלנו כאן בארצנו הקדושה, אך הדברים אינם חדשים. די אם נזכיר את הפסוק המנצח אותו גייס רבי יהושע מספר דניאל להוכחת צדקת שיטתו כי יש מועד קצוב לגאולתם של ישראל: "וְאֶשְׁמַע אֶת הָאִישׁ לְבוֹשׁ הַבְּדִים אֲשֶׁר מַמְעַל לְמִימֵי הַיָּאֵר וַיֵּרָם יְמִינוֹ וּשְׂמָאלוֹ אֶל הַשָּׁמַיִם וַיִּשְׁבַּע בְּחַי הָעוֹלָם כִּי לְמוֹעֵד מוֹעֲדִים וְחֻצֵי וּכְכֹלֹת נַפְךָ יָד עִם קִדְשׁ תְּכַלֶּינָה כָּל אֱלֹהִים"¹².

הביטוי הסתום "לְמוֹעֵד מוֹעֲדִים וְחֻצֵי" הוא ראייה ברורה לקיומו של מועד קצוב, אך מה פשר הביטוי: "וּכְכֹלֹת נַפְךָ יָד עִם קִדְשׁ, תְּכַלֶּינָה כָּל אֱלֹהִים"? פירושו של רש"י לזה הוא מדהים. רש"י מפרש "יד" מלשון כוח ועוצמה, ו"נפך" מלשון תפוצה, וכך כותב: "כשתכלה תקומתם וחוזק ידיהם, שהיתה נפוצה אילך ואילך... ואחר שתכלה גבורתם שיהיו שפלים למאד, תכלינה אלו הצרות ויבא משיח, כדאמרינן: כִּי אָזְלַת יָד"¹³.

זהו חישוף שורשים חריף שבצעו עבורנו חכמים בעקבות פסוקי התנ"ך. לא זו בלבד שתקופת התחייה תהיה מציאות רבת רבדים המורכבת משגשוג ופריחה במישור הפיזי בצד תהליכי עומק של ברור זהות, אלא שאם נביט למציאות ללא מורא, נוכל להכיר בה עוד כי היא חזות לא פשוטה של זעזוע בבסיס קיומנו המדיני. דומני שלא אטעה אם אומר שהחוויה הקיומית העולה ומתבררת מתוך המציאות היא של היותנו "מעצמה התלויה על בלי מה". זוהי חוויה קיומית שיכולה להיות מטלטלת מאוד, אך בה במידה יכולה להיות גם מעודדת בהיותה נשאת של זרעי הבריאות, מכוחם יכולה לצמוח זהות קולקטיבית ברורה ועמוקה יותר.

נביא הנחמה קרא בנבואתו ההולכת ומתגשמת לעינינו: "וּבְנֵי בְתִים וַיֵּשְׁבוּ וַנִּטְעוּ כְרָמִים וְאָכְלוּ פְרִיָם... כִּימֵי הָעֵץ - יְמֵי עַמִּי" (ישעיה סה, כב). ימי השלכת, הגשמים והקור הם גורמי בריאותו של האילן. כמושים היו עלי השלכת שנבלו, ענפים יבשים וכסוחים היו אלו שגשמי העזו ניפצו, שטף המטר טיהר וחיסן בהסירו מזיקים שבימות החמה קיננו, ומנות הקור העזו רק העצימו את התפרצות החיים הפנימית של האילן בזמן האביב.

אולם את העידוד העמוק והוודאי יותר, אנו יכולים לשאוב מעיון מחודש בפתגמו של הרב קוק זצ"ל לחודש שבט: "מְטַעֵי עַצֵי פְרֵי עַל אֲדָמַת קוֹדֶשׁ יִפְרִיחוּ תִקְנֵת דּוֹר דּוֹרִים". תקוות הדורות היא לא רק פריחת הארץ אלא תחיית האומה. התקיימות חזון פריחת הארץ, המורה שהגיע הזמן בו הקב"ה גואל את בניו, מפריח את התקווה כי הגיע נגיע אל הגאולה השלמה, וכבר היה מי שכתב שורות חדות ומעודדות:

כשהעולם ראה בשרה אשה עקרה, א־לוהים ראה בה אם של אומה שלמה. כשהעולם ראה בדוד רועה צאן פשוט, א־לוהים ראה בו מלך ישראל. כשהעולם ראה ביוסף אסיר עולם, א־לוהים ראה בו את נסיך מצרים. כשהעולם ראה במשה תינוק נטוש, א־לוהים ראה בו את מושיעם של ישראל.¹⁴

איננו פטורים מעשיה. עלינו החובה לפעול בשני מישורים שיש ביניהם קוטביות והשלמה; לפעול למען לכידות החברה הישראלית, ולמען חיוזוק השורשים והזהות היהודית. בד בבד נזכור כי לא לחינם התחילה הסוגיה במסכת סנהדרין בקץ המגולה של פריחת הארץ, וסיימה בקשיי התהליך הרוחני והחברתי בה - ללמדנו שכשם שהתקיימה נבואה זו כך גם יושלם תהליך זה. חזרתנו ארצה אחרי שנות אלפיים מורה באצבע כי יש מנהל לאירוע, ולפעמים דווקא כשנראה לנו שמא הוא עובד בחצי משרה, יתגלה שהוא עבד שעות נוספות...

מדי שבוע ביום שני מתקיימת בביהמ"ד של "ישיבת הגולן" שיחה כללית, העוסקת בתורת המידות ובנפש האדם, חיזוק בלימוד תורה ועבודת ה'. להבדיל משיעורי האמונה העוסקים בעיונים מהותיים וכלליים מתורת מרן הרב וכתבי ראשונים, שיחה זו הינה בעלת גוון מוסרי, ועניינה בהדרכות רוחניות, הנגזרות מן המבט האמוני, ושופכות אור על דרכו הרוחנית של בן תורה בדורנו.

עריכה: אלעזר ראב | אינטרנט: ישי יהושע כהן צמח | צילום: איתמר הר-טוב

¹² כלל הפסוקים בספר דניאל יב, ו-י: "וַיֹּאמֶר לְאִישׁ לְבוֹשׁ הַבְּדִים אֲשֶׁר מַמְעַל לְמִימֵי הַיָּאֵר עַד מָתִי קֵץ הַפְּלֹאוֹת: וְאֶשְׁמַע אֶת הָאִישׁ לְבוֹשׁ הַבְּדִים אֲשֶׁר מַמְעַל לְמִימֵי הַיָּאֵר וַיֵּרָם יְמִינוֹ וּשְׂמָאלוֹ אֶל הַשָּׁמַיִם וַיִּשְׁבַּע בְּחַי הָעוֹלָם כִּי לְמוֹעֵד מוֹעֲדִים וְחֻצֵי וּכְכֹלֹת נַפְךָ יָד עִם קִדְשׁ תְּכַלֶּינָה כָּל אֱלֹהִים: וְאֲנִי שְׁמַעְתִּי וְלֹא אֲבִין וְאֶמְרָה אֶ-דְּנִי מֵהָ אַחֲרִית אֱלֹהִים: וַיֹּאמֶר לֵךְ דְּנִיאל כִּי סִתְּמִים וְחֻצֵי הַדְּבָרִים עַד עַתָּה קֵץ: יִתְּבַרְרוּ וַיִּתְּלַבְּנוּ וַיִּצְרְפוּ רַבִּים וְהִרְשִׁיעוּ רְשָׁעִים וְלֹא יִבְיִנוּ כָּל רְשָׁעִים וְהַמְשַׁכְּלִים יִבְיִנוּ".

¹³ דברים לב: כִּי יָדִין ה' עַמּוֹ וְעַל עַבְדָּיו יִתְּנֵם כִּי יֵרָאֵה כִּי אָזְלַת יָד וְאֶפְסָ עֲצוּר וְעוֹבֵב... רָאוּ עֵתָהּ כִּי אֲנִי אֲנִי הוּא וְאֵין אֱלֹהִים עַמְדִי אֲנִי אֲמִית וְאֶחֱזֶה מַחְצֵתִי וְאֲנִי אֶרְפָּא... וְתֵאָחַז בְּמִשְׁפַּט יְדֵי אֲשִׁיב נֶקֶם לְצָרִי וְלִמְשַׁנְאֵי אֲשִׁלֵּם".

¹⁴ פורסם ברשתות ללא שיום.